తిక్కన కవిత

నాట్యశాస్త్ర మర్యాదలు

నందవరం మృదుల

తిక్కన కవిత
నాట్యశాస్త్ర మర్యాదలు
(విరాటోద్యోగ పర్వాలు)

నందవరం మృదుల

మైత్రి బుక్స్
హైదరాబాద్

TIKKANA KAVITHA
NA:TYASHA:STRA MARYA:DALU
(VIRA:TO:DYO:GA PARVA:LU)
Dissertation Awarded M.Phil. Degree
by Central University of Hyderabad in 1993.

By
Nandavaram Mrudula

© Author

First Edition: February, 2006

Copies : 1000

Price : Rs. 60.00

Publishers:
Maitri Books,
248/C, LIGH, S.R. Nagar, Hyderabad-38.

For Copies:
Maitri Books, Hyd.-38.

Prajashakthi Book House, Hyd.

Navodaya Book House, Hyd.

Printed at:
Sai Tirumala Printers,
1-8-556/2, Chikkadpally,
Hyderabad - 20. Ph: 55100227.

Type Setting:
A. Thirupathaiah, Ph : 94404 96342

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ ఆర్థిక సహాయంతో ముద్రితం

పరిశోధన:
నాడు,నేడు,రేపు

(అంతర్జాతీయ సదస్సు పత్రాలు)

సంపాదకులు

ఆచార్య మాడభూషి సంపత్ కుమార్

PARISOODHANA: NINNA, NEEDU, REEPU

(Research Papers Presented in the International Seminar
"Research : Yesterday, Today and Tomorrow")

Editor: Dr. M. Sampath Kumar
Prof. & Head, Department of Telugu
University of Madras
Chennai-600 005
Mobile:09444075128
email: madabhushisk@gmail.com

First Edition: February 2016

(c) Editor

Cover Design: Thy Designers, Chennai

ISBN No. : 978-93-81992-32-6

పరిశోధన: నిన్న, నేడు, రేపు

(అంతర్జాతీయ సదస్సు పత్రాలు)

సంపాదకులు:

ఆచార్య మాడభూషి సంపత్ కుమార్, డి.లిట్.

తెలుగు శాఖాధ్యక్షులు, మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయం, చెన్నై-600 005

హక్కులు : సంపాదకులు

మొదటి ప్రచురణ : ఫిబ్రవరి 2016

ముఖపత్ర అలంకరణ: థై డిజైనర్స్

వెల: రూ.400/-

ప్రతులకు:

పాలపిట్ట బుక్స్

16-11-20/6/1/1, 403, విజయసాయి రెసిడెన్సీ

సలీంనగర్, మలక్‌పేట, హైదరాబాదు-500 036

ఫోను:040-27678430

037.	నమిలికొండ సునీత	వరంగల్ జిల్లా పత్రికలు – సాహిత్య సేవ	123
038.	నారాయణ.బి	మూలమత నిర్ణయంలో–మునీశ్వరుని పూజ	127
039.	నీలం వెంకటేశ్వర్లు	భగ్వాన్ కవిత్వం – మానవ సంబంధాలు	130
040.	పవన్ కుమార్ రెడ్డి.పి	ప్రపంచీకరణ కవిత్వం – సాంస్కృతిక మార్పులు	134
041.	పిల్లి వాసు	'ఆది ఆంధ్రుడు' – అస్థిత్వపు జాడలు	138
042.	పిల్లి సురేశ్	నిజామాబాద్ జిల్లా కథా సాహిత్యం – ఆవిర్భావ వికాసాలు	141
043.	పులి రామకృష్ణ	డాక్టర్ చక్రపాణి జీవితం–రచనలు	145
044.	పెనుమాక రాజశేఖర్	విశాఖ ఏజన్సీ కోదు గిరిజనుల పండుగలు – ప్రాముఖ్యత	147
045.	పెరుగుపల్లిబలరామ్	పాండురంగ మాహాత్మ్యం–ప్రముఖపేరులేనిపాత్రలు	150
046.	ప్రవళిత.ఎస్	ఒక విజేత–కలాం జీవనయానం	153
047.	ప్రసాద్.యం	తెలుగు భాష – జగన్నాథరాజు సేవ	157
048.	బడిగె ఉమేశ్	కవి జీవితాల పరిశోధనలు: రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ	160
049.	బడుగుల వనిత	వైకృత చన్ద్రికపై చింతామణి సంస్కృత ప్రాకృత వ్యాకరణాల ప్రభావం	164
050.	బత్తుల వి నరసయ్య	అజీజ్ కథలు – ప్రేమ తత్త్వం	167
051.	బలరామ్ కచ్చుళ్ళ	ఉన్నత పాఠశాల విద్యార్థులు – తెలుగు భాషా వికాసం	170
052.	బాలసుబ్రమణ్యం ఆర్.	'మొండివాడు'– విశ్లేషణ	173
053.	బాలిరెడ్డి.ఆర్	రాయలసీమ నవలలు–దళితజీవిత చిత్రణ	175
054.	బిక్కి వెంకటరమణయ్య	తెలుగు కథానికల్లో అమెరికా జీవిత చిత్రణ	178
055.	బిరుసు సురేష్ బాబు	దళితవాద కవిత్వం – శీర్షికాశిల్పం	181
056.	బెల్లకొండ అశోక్	ఆంధ్ర మహాభారతం – మానవీయ విలువలు	185
057.	బొర్రా అరుణ	రంగనాయకమ్మ రచనలలో స్త్రీ పాత్రలు–చైతన్య పరిణామం	189
058.	భారతి	తెలంగాణ కథలు– మాండలిక పరిశీలన	192
059.	మంద వెంకటరత్నం	గొరుసు జగదీశ్వర రెడ్డి కథల్లో భాషావిశేషాలు	195
060.	మల్లిపూడి రవిచంద్ర	కూచిమంచి తిమ్మకవి దండక సాహిత్యం – పరిశీలన	198
061.	మల్లేష్ మంత్రి	తెలంగాణ మాండలిక నవలలు : నూతన ఆవిష్కరణలు	202
062.	మణి ఎస్.	మొరసునాడు కతలు– భాషా విశేషాలు	207
063.	[illegible]	[illegible]	[illegible]
064.	మృదుల.ఎన్	తిక్కన సీసపద్యం – ఛందో ప్రియత్వం	216
065.	[illegible]	[illegible]	222
066.	యామర్తి బాలకృష్ణ	జి.మేరికృపాబాయి కథల్లో ప్రతిబింబించిన జీవితం	226
067.	రమాదేవి.యం	తెలంగాణ నవల – వస్తు వివేచన	229
068.	రవీంద్ర.జి	చిత్తూరు జిల్లా యానాదుల జీవన స్థితిగతులు	232
069.	రవీంద్రబాబు.ఎ	కవిత్రయ మహాభారతం – వ్యక్తిత్వవికాసం	235
070.	రాజన్న.యం	బసివిని' ఆచారానికి అక్షర రూపం 'అక్షింతలు	238
071.	రాజేందర్.ఎస్	రేడియో నాటకాలుగా మారిన తెలుగు నవలలు	240
072.	రాజేష్బాబు.ఎమ్	కేశవరెడ్డి నవలల్లోని పాత్రలు– దళిత చైతన్యం	243
073.	రామలక్ష్మి .కె	భువనచంద్ర సినీగేయ సాహిత్యం	246

తిక్కన సీసపద్యం - ఛందో ప్రియత్వం

ఎన్. మృదుల, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం

సాహిత్య పరిశోధన, ఒక రచయిత లేదా రచనలోని అన్ని కోణాలను పరిశీలించి, ప్రతిబింబించి సమాజంలోని విభిన్నతను అవగతం చేస్తుంది. మానవీయ కోణాన్ని దర్శింపజేస్తుంది. అందుకే శాస్త్ర సామాజికాంశాల పరిశోధన కన్న, సాహిత్య పరిశోధన ఎప్పుడూ భిన్నంగా ఉండటమే కాక, పరిశోధన ఫలితాలు ఒక మెట్టుపైగానే ఉంటాయి.

'భారతీయ సంస్కృతిలో పరిశోధన అంటే ఒక మహాశోధన; అన్వేషణ. శోధకుడు అనేక ప్రశ్నలనుండి విముక్తుడవుతూ గమ్యం కోసం మార్గాన్వేషణ చేస్తూ (పరిశోధన చేస్తూ) అందుకున్నదే పరిశోధన ఫలితం'. (బ్రహ్మానంద, హెచ్.ఎస్. 2008:701) ఈ పరిశోధన ఫలితం వర్తమానంలోనూ భవిష్యత్కాలంలోనూ మార్గనిర్దేశం చేసేదిగా ఉండాలి.

సీ॥ 'ధర్మతత్త్వజ్ఞులు... లాక్షణికులు సర్వలక్ష్య సంగ్రహమని.... పరగుచుండజేసె భారతంబు (ఆం.మహా.ఆది.ప్ర.32) అని నన్నయ పేర్కొన్నట్లుగా అనేక విషయాల సముచ్చయం భారతకావ్యం. అనేక అంశాలతో పాటు పద్య కవికి కావలసిన ఛందోరీతులను కూడా భారతకావ్యం ఇవ్వగలదు.

ఆదికవి నన్నయ్యే అయినప్పటికీ ఆధునిక కవిపండితులను అధికంగా ఆకర్షించినవాడు తిక్కన. తెలుగుపలుకుబడులు, దేశీఛందస్సు, నాటకీయ (నాట్యశాస్త్ర) శైలి, హరిహరాద్వైతం, అంతకు మించి కథా నిర్వహణ వల్ల తిక్కన రచనాశైలి అందరికీ ఆమోదయోగ్యమైనది.

1. తిక్కన రచనలు

తిక్కన రచనలుగా నిర్వచనోత్తర రామాయణం, ఆంధ్రమహాభారతాలు అందుబాటులో ఉన్నాయి. కాని, విజయసేనము, కవిసార్వభౌమ ఛందస్సు, కృష్ణశతకము కూడా తిక్కన కృతులని పండితుల అభిప్రాయము. ఈ మూడు రచనలు పరిపూర్ణంగా లభించటంలేదు. ".... కొన్ని పద్యములు విజయసేనములోనివని పెదపాటి జగ్గనకవి సమకూర్చిన ప్రబంధ రత్నావళిలో నుదహరించియున్నాడు. ఈ రత్నావళిని వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రులు గారు ప్రకటించియున్నారు. విజయసేనమిప్పుడెచ్చటను గనుపట్టుటలేదు. ఇది యొక ప్రౌఢ కావ్యమని చెప్పుచు శ్రీ చిలుకూరి వీరభద్రావు గారాంధ్రుల చరిత్రమున పద్యములను ఉదహరించియున్నారు. ఈ పద్యములు వారికెట్లు లభించినవో తెలియదు".(శేషయ్య, చాగంటి. 1948: 178) అని చాగంటి శేషయ్య గారు అభిప్రాయపడ్డారు. ఈ మూడు గ్రంథాల పూర్తి ప్రతులు దొరికితే తప్ప తిక్కనరచనలుగా వీటిని భావించలేము. ఈ దిశగా తాళపత్ర గ్రంథ పరిశీలన జరగవలసి ఉన్నది.

2. తిక్కన కవి

తిక్కన తాను కావ్యకర్తగా పేరు పొందడానికి పూర్వమే కావ్యభర్తగా పేరుగాంచాడు. కేతన దశకుమార చరిత్రను తిక్కనకు అంకితంగా ఇచ్చాడు. పన్నెండు ఆశ్వాసాల కావ్యంలో మొదటి ఆశ్వాసాన్ని పూర్తిగడా తిక్కన వంశవర్ణనకే కేత నియోగించాడు. ఈ ఆశ్వాసాన్నీ, మిగతా ఆశ్వాస ఆది - అంత్య పద్యాలలో ప్రయోగించిన విశేషణాల వల్ల తిక్కన కవితా వ్యక్తిత్వం మనకు ద్యోతకమవుతుంది.

3. తిక్కన కవితా వ్యక్తిత్వం

'అపూర్వార్థశబ్దచారుకవితమై నెగడిన బాణోచ్ఛిష్టం జగత్రయంబనిన పలుకు సఫలంబయ్యెన్ (ప్ర. 90), తెనుగున సంస్కృతమున జతురుండై తానుభయకవి మిత్రనామము... దాల్చెన్ (ప్ర. 92) లలిత నానా కావ్యములు చెప్పునుభయ భాషలయందు (ప్ర. 93) పద్యాది త్రివిధ కావ్యపారీణునకున్ (ప్ర. 100) ఉభయ కవి మిత్రునకున్ (చ. 129) కావ్యకళాజని (పం. 134) సారకవితా నిర్మాణ చాతుర్య (సప్త. 165) కవితాధన్యుడు (నవ. 84) భారవి కల్పకల్పక పరాభవ కరుణ ధురీణ దీర్ఘబాహుండెలమిన్ (నవ. 85) -ఈ విశేషణాలు తిక్కనను బాణునివలె అర్థశక్తి, శబ్దశక్తి కలవాడని, ఉభయ భాషలయందు పాండిత్యము కలిగి ఇరుభాషా కవులకు మిత్రునివంటివాడని, రెండు భాషలలోనూ అనేక కావ్యాలు చెప్పగలవాడని, పద్యము-గద్యము-చంపూకావ్య రచనా శైలులు తెలిసినవాడని, కావ్యకళ తెలిసినవాడని, కవితా నిర్మాణ చతురత కలవాడని, భారవివలె అర్థగౌరవం కలవాడని, భావభూతి కరునను అందిపుచ్చుకున్నవాడని తెలియజేస్తున్నాయి. కేతన, తన కావ్యంలో ఎక్కడా కూడా

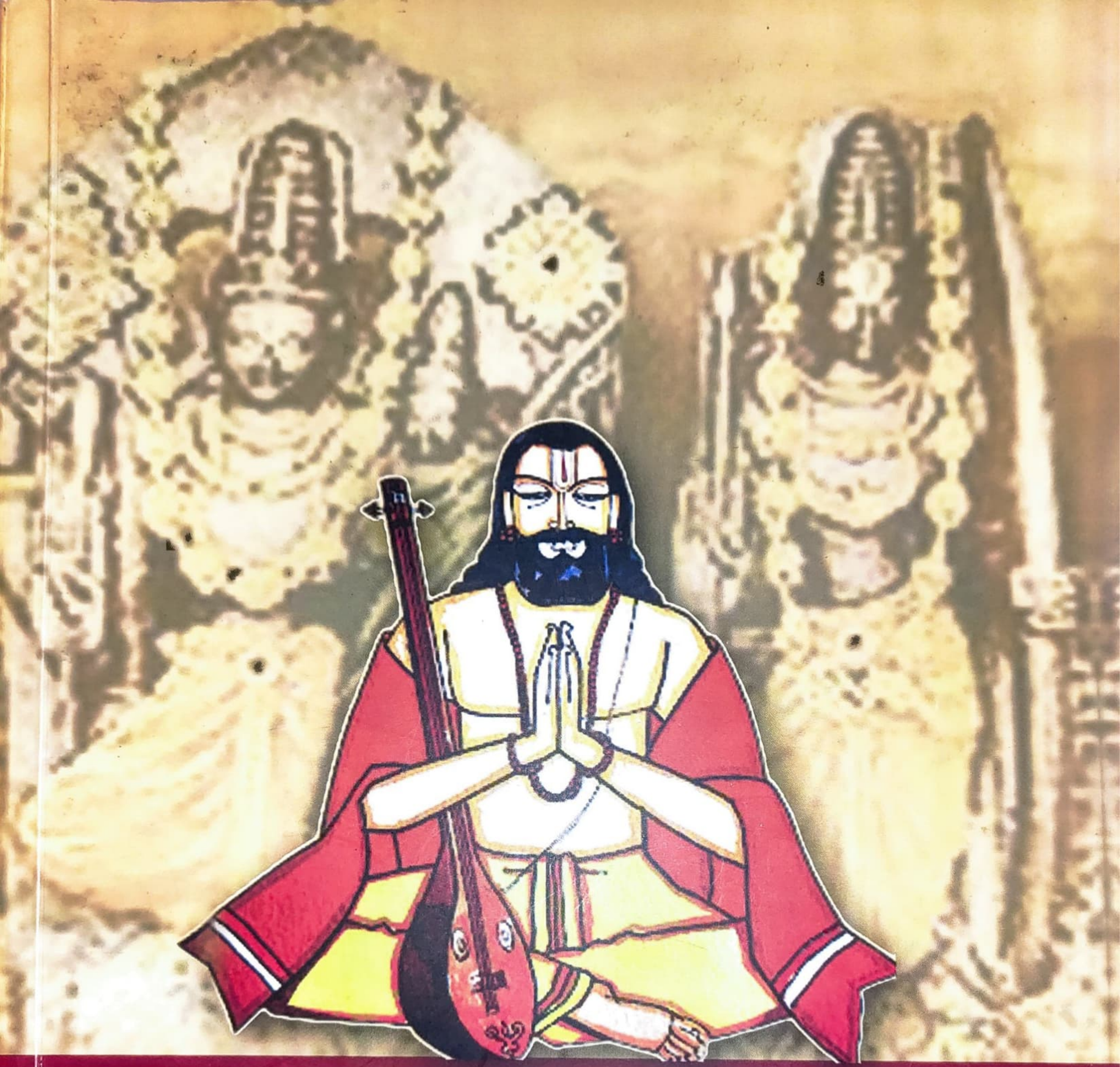

భద్రాచల రామదాసు

సాహిత్యానుశీలన

సంపాదకులు : డా. జొన్నలగడ్డ భారతి

విషయ సూచిక

1.	భద్రాచల రామదాసు - భక్త జీవితం	- ఆచార్య రవ్వా శ్రీహరి	7
2.	రామదాసు సాహిత్యం ద్వారా ఆధ్యాత్మిక మానవుని నిర్మాణం	- ఆచార్య కసిరెడ్డి	14
3.	రామదాసు సాహిత్య సమీకరణం - అవశ్య కర్తవ్యం	- ఆచార్య వెలుదండ నిత్యానంద రావు	18
4.	భక్త రామదాసు (కంచర్ల గోపన్న)	- ఆచార్య జి. అరుణకుమారి	27
5.	భద్రాచల రామదాసు - చారిత్రక సామాజికాంశాలు	- డా॥ సంగనభట్ల నరసయ్య	30
6.	భద్రాచల రామదాసు - భక్తి సంప్రదాయం	- డా॥ పిల్లలమర్రి రాములు	38
7.	దాస సాహిత్యము	- డా॥ కె. కోదండరామాచార్య	42
8.	పద్య - పద కవితల వారధి - భక్తరామదాసు	- డా॥ ప్రభల జానకి	48
9.	దాశరథి శతకం - రామదాసు కవితా వైశిష్ట్యం	- డా॥ తిరునగరి	52
10.	రామదాసు కీర్తనా వైభవం	- డా॥ తెన్నేటి నాగరంజని	54
11.	శ్రీరామదాసు కీర్తనలు - సంగీతం	- డా॥ శేషులత	63
12.	శ్రీరామ నీనామ మేమి రుచిరా...	- డా॥ సాగి కమలాకర శర్మ	69
13.	తెలుగు వాగ్గేయకారుల్లో రామదాసు స్థానం	- డా॥ పి. వారిజారాణి	75
14.	రామదాసు సాహిత్యం - విశిష్టాద్వైత స్వరూపం	- డా॥ సిహెచ్. లక్ష్మణచక్రవర్తి	82
15.	దాస సాహిత్యం - రామదాసు - ప్రభావం	- డా॥ వి. త్రివేణి	89
16.	రామదాసు సంస్కృత కీర్తనలు - భావనర్తనలు	- డా॥ తాడేపల్లి పతంజలి	101
17.	రామదాసు కీర్తనల్లో వ్యాజస్తుతి	- డా॥ పి. లలితావాణి	114
18.	శ్రీభద్రాచల రామదాసు కీర్తనలు-గోస్వామి తులసీదాసు (వినయ్ పత్రిక) భజనలు తులనాత్మక అనుశీలన	- డా॥ పేరిశెట్టి శ్రీనివాసరావు	119
19.	దాశరథీ శతకం - అలంకార సౌరభం	- డా॥ పి.వి. ఉమాశశి	124
20.	రామదాసు జీవితం - రచనలు	- జి. సుకన్య	130
21.	రామదాసు రచనలు - రామాయణ విశేషాలు	- డా॥ కాకునూరి సూర్యనారాయణమూర్తి	134
22.	రామదాసు శతక సంకీర్తనలు - భక్తిరస నిర్వహణ	- డా॥ జె. భారతి	146
23.	శ్రీరామదాసు కవిత్వంపై విశిష్టాద్వైత ప్రభావం	- డా॥ వై. కామేశ్వరి	151
24.	రామదాసు గారి 'రాముడు'	- డా॥ పత్తిపాక మోహన్	155
25.	కంచర్ల గోపన్న సాహిత్యం - భాషా నిర్మాణాంశాలు	- ఎం. నారాయణ శర్మ	158
26.	గోపన్న దర్శించిన శ్రీరాముడు	- డా॥ ఎం. రమేష్ బాబు	164
27.	రామదాసు కీర్తనలు - ఛందచ్ఛాయలు	- ఎన్. మృదుల	167
28.	దాశరథి శతకం - అలంకార సమీక్ష	- డా॥ జి. శ్రీనివాస రావు	173
29.	తక్కువేమి మనకు...	- డా॥ ఇనగంటి భాగ్యరేఖ	177
30.	భక్త రామదాసు - అన్నమయ్యల భావుకత	- డా॥ వి.వి. సుబ్బారావు	182
31.	దాశరథీ శతకం - ఆధ్యాత్మిక సామాజిక కోణాలు	- డా॥ జె. అనూరాధ	187
32.	రామదాసు సాహిత్యం - భక్తియోగం	- డా॥ పేరాల స్వరాజ్యలక్ష్మి	192
33.	దాశరథీ శతక వైశిష్ట్యము	- డా॥ జి. స్వర్ణలత	197
34.	దాశరథీ శతకం - మానవీయ విలువలు	- డా॥ ఎన్. దీపిక	200
35.	భక్త రామదాసు - భక్తి తత్త్వం	- డా॥ పి. విజయ్‌కుమార్	204
36.	ఇదిగో భద్రాద్రీ గౌతమి అదిగో...	- నండూరి అనంతలక్ష్మి	206
37.	రామదాసు కీర్తనలు - భక్తిరస నిర్వహణ	- అవధానం సుజాత	208

ISBN 978-81-931105-3-9

రామదాసు కీర్తనలు - ఛందచ్ఛాయలు

సంగీత ప్రపంచంలో రామదాసు కీర్తనలు శాశ్వతంగా నిలిచిపోయినట్లే, సాహిత్య జగత్తులోనూ సుస్థిరంగా నిలిచిపోతాయి. రామభక్తిని, ఆధ్యాత్మిక ఔన్నత్యాన్నీ చాటిచెప్పడానికి ప్రయోగించిన ఛందస్సులు, అలంకారాలు, వ్యావహారిక పదాలు ఆయనను ప్రజా వాగ్గేయకారునిగా నిలబెడతాయి. ఈ కీర్తనలు పద సాహిత్యంలోనూ, భక్తి సాహిత్యంలోనూ రామదాసుకు ప్రముఖ స్థానాన్నిస్తాయి.

17వ శతాబ్ది వరకు కీర్తనలు, కృతులు పదాలకు పర్యాయపదాలుగానే ప్రయోగింపబడ్డాయి. (చంద్రశేఖరరావు, మధుర, 2009: 58)

1. పదం : 'పదం సంస్కృత ప్రాకృతాలలోగానీ దేశభాషలలోగానీ రచింపబడి, భావం, రసం, శయ్య మొదలైన కావ్య సామాన్య గుణాలతోనే కాకుండా దైవిక మానుష రచనా పవిత్రమై ఉండాలన్నది లాక్షణికుల' అభిప్రాయం. (లీలావతి, పొన్నా. 2012:7) సంగీత ప్రాధాన్యంతోపాటు సాహిత్య ప్రాధాన్యం కలిగి, దైవాంశ సంభూతుల చేతిలో సృజింపబడిన రచనలే 'పదాల'న్నది లక్షణకర్తల భావనగా తెలుస్తున్నది. తెలుగు భాషలోని ఈ పదకవితలు దేశికవితాశాఖకు చెందినవి. ఇవి మాత్రాఛందస్సుల్లో ఒదిగి మరింత గాన యోగ్యతను సాధించుకున్నాయి.

లక్షణ భేదాన్ని అనుసరించి పదాలు మూడు రకాలు:

1.1. వృత్తపదం

1.2. నిబంధపదం

1.3. అనిబంధ పదం

1.1. వృత్తపదాలు : పదంలోని చరణాలు, నాలుగేసి పాదాలను కలిగి ఉన్నట్లయితే వాటిని వృత్త పదాలంటారు.

ఉదా: ఇందిరాహృదయారవిందాధిరూఢా
ఇందిరాకార సానంద రామప్రభో!
ఎందునేఁ జూడ మీ సుందరానందముల్
కందునో కన్ను లింపొంద రామప్రభో! (పాహిరామప్రభో .....)

ఇటువంటి వృత్తపదాలు రామదాసు కీర్తనల్లో అధికంగానే కనిపిస్తాయి. ఈ వృత్తపదాలలో మూడు భేదాలను గమనించవచ్చు.

1.1.1. సమ వృత్తపదం

1.1.2. అర్ధ సమ వృత్తపదం

1.1.3. విషమ వృత్తపదం

ఎన్. మృదుల
అధ్యాపకులు, తెలుగుశాఖ, ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల, మెదక్. ఫోన్ : 9441 408 393

ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల

సదాశివపేట, సంగారెడ్డి జిల్లా, తెలంగాణ.

భావవీణ ప్రత్యేక సంచిక

Journal of Telugu Literary, Culture & Language Studies

Vol. 16 - Issue. 01 - Spl. Edition - February 2019 - ISSN No. : 2456-4702

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये
UGC
University Grants Commission
UGC Approved Journal
No. 42500

సాహిత్యం – నవరసాలు

జాతీయ సదస్సు

తేది : 21-02-2019

ప్రత్యేక సంచిక – ప్రధాన సంపాదకురాలు :

డా॥ ఎస్. బేబిరమణి

శాఖాధిపతి, తెలుగు విభాగం,

ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల, సదాశివపేట, సంగారెడ్డి జిల్లా, తెలంగాణ.

26. జానపద సాహిత్యంలో కరుణ రస పోషణ	- పెండ్యాల భార్గవి	86
27. రామదాసు కీర్తనలలో - భక్తి రసం	- నిమ్మ లావణ్య	89
28. ప్రబంధ సాహిత్యంలో హాస్యరస పోషణ	- నడిమెట్ల శివశేఖర్	92
29. తెలుగు నవలా సాహిత్యం - నవరసాలు	- మలిపెద్ది నాగరాజు	94
30. ప్రబంధ సాహిత్యంలో వెల్లివిరిసిన శృంగార చంద్రికల భోగవైభాగ్యం	- డా॥ పల్లి చిన్నారావు	96
31. మను చరిత్రలో శృంగార రస పోషణ	- చామనపల్లి పృథ్వీరాజు	102
32. నాటక సాహిత్యం - రసం - రస సమన్వయం	- శ్రీమతి రాజ్యలక్ష్మి	105
33. భార్గవరామ చరిత్రం - వీర రసపోషణ	- జి. రమేశ్	109
34. ప్రబంధ కావ్యం - శృంగార రసం	- దేవసాని సోని	112
35. శృంగార నైషధం - శృంగార రస పోషణ	- వేణు జంగిటి	115
36. వేయి పడగలు - కరుణ, శృంగార, భక్తి రసాలు	- అవధానం సుజాత	118
37. కవిత్రయ భారతం - రసావిష్కరణ	- డా॥ బాచిమంచి వెంకటేశ్వర్లు	122
38. నవరస మిశ్రితం - ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నం	- డా॥ పి. లలితవాణి	125
39. కరుణరసాత్మక నవల 'మూగవాని పిల్లనగ్రోవి'	- డా॥ ఎం. రమేశ్ బాబు	129
40. శివకవుల సాహిత్యం - రసవాదం	- నందిగామ నిర్మలకుమారి	132
41. కె. సభా కథలు - కరుణరసం	- వారణాసి మల్లీశ్వరి	137
42. భాగవతంలో అద్భుత రసం	- కుమ్మరి ఎల్లప్ప	140
43. "దంపతుల ప్రథమ కలహం" కథలో "కరుణ రసం'	- డా॥ బి. భీమమ్మ	143
44. కవిత్రయ భారతం - నవరస రమ్యం	- డా. పి.వి. ఉమాశశి	146
45. నానారసాభ్యుదయోల్లాసము	- డా. ఎన్. మృదుల	150
46. రంగనాథ రామాయణం, మొల్ల రామాయణాలలో నవరసాల పరిశీలన	- శివునూరి చంద్రశేఖర శర్మ	153
47. తిక్కన మహాభారతంలో నవరసాలు	- యం. స్వర్ణలత	159
48. జానపద గేయాలు - హాస్యరసం	- నండూరి అనంతలక్ష్మి	162
49. నన్నయ్య భారతం - మధుర రస గుణాలు	- ఎల్. రేఖ	165
50. జానపద పురాణ సాహిత్యంలో రస చర్చ	- కొండిగారి బుచ్చయ్య	170
51. యం.డి. సౌజన్య నాటికలు - రస పోషణ	- డా॥ బూసి వెంకటస్వామి	174
52. భానుమతీ రామకృష్ణ గారి అత్తగారి కథలు - హాస్యం	- డాక్టర్ వై. శ్రీలత	179

భావవీణ ప్రత్యేక సంచిక - ఫిబ్రవరి 2019
ISSN No. : 2456-4702 - RNI No. APTEL/2003/12253
BHAVAVEENA SPECIAL EDITION
UGC Approved Journal No. 42500

నానారసాభ్యుదయోల్లాసము

- డా. ఎన్. మృదుల, సహాయాచార్యులు, తెలుగు విభాగం, ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల, నర్సాపూర్, మెదక్ జిల్లా, తెలంగాణ.

తిక్కన రామాయణ, మహాభారతాలు రెండూ రస పోషణలో ప్రత్యేకతలను కలిగి ఉంటాయి. అందునా మహాభారతానిది అగ్రస్థానం తిక్కన మహాభారతంలో చేసిన రస ప్రయోగాలను ప్రధానంగా మూడు రకాలుగా గుర్తించవచ్చు.

1. ఏకరస ప్రయోగాలు
2. ద్విరస ప్రయోగాలు
3. బహురస ప్రయోగాలు

1. ఏకరస ప్రయోగాలు :

మహాభారతంలో ఏకరస ప్రయోగాలు తక్కువే అయినా ఆ ప్రయోగాలలో తిక్కన విలక్షణతను సాధించాడు. వాటిని పరిశీలించినట్లయితే ప్రముఖంగా ఐదు రకాలు అని భావించవచ్చు.

1.1 శృంగారం　　1.2 కరుణం
1.3 రౌద్రం　　1.4 వీరం
1.5 బీభత్సం

1.1 శృంగారం :

తిక్కన ఎంచుకున్న మహాభారత ఇతివృత్తం శృంగార రసపోషణకు అనుకూలంగా లేకపోయినప్పటికీ, శృంగార భావాల తలపోతలో రసప్రయోగం చేశాడు. 'కెంగేలు గేలితో గీలించి.....యభిమత క్రీడనములకు నలవరింతు' (విరా.II 310). కీచకుని మనసులో రేకెత్తిన శృంగార భావాలను తిక్కన పై పద్యంలో ప్రకటించాడు. ప్రతినాయకుని పరంగా వర్ణించబడిన ఈ శృంగారం ఆభాసగా నిలుస్తుంది.

1.2 కరుణం :

తిక్కన కరుణ రసప్రియుడు. కరుణ రసాన్ని విరాట పర్వం మొదట్లోనే తిక్కన ప్రస్తావించాడు. 'కరుణారసము వొంగి తొరగెడు చాడ్పున.......' (విరా.II 12) అని కరుణరస ప్రీతిని వ్యక్తీకరించాడు. మహాభారత యుద్ధానంతరం స్త్రీ పర్వంలో తిక్కన వర్ణించిన కరుణ రసం అన్యులకు సాధ్యం కానిది.

1.3 రౌద్రం :

తిక్కన భీముని ప్రస్తావనలో అధికంగా ప్రయోగించే రసం - రౌద్రం. కీచకవధ ఘట్టంలో అత్యంత గుంభనంగా సాగిన మల్లయుద్ధంలో తిక్కన రౌద్రాన్ని అభివర్ణించాడు. 'తిగిచిన నడుగులు దెరలక........ రౌద్రవృత్తినొంచుచొండురులకు వెక్కసముగ' (విరా.II 347). రౌద్రరస మన: ప్రవృత్తులతో ఒకరికొకరు అసాధ్యులైపోయారని తిక్కన వర్ణించాడు. మల్లయుద్ధకళ పై ఆయనకున్న అవగాహనను పై పద్యం కళ్ళకు కడుతుంది.

1.4 వీరం :

మహాభారత ఇతివృత్తం ఆదినుండి అంతం వరకు వీరరసాన్నే ఆశ్రయించుకొని సాగింది. అందుకు భీష్మ, ద్రోణ, కర్ణ, శల్య, సౌప్తిక పర్వాలు పూర్తి స్థాయి ఉదాహరణలుగా నిలుస్తాయి. 'శల్యునారాచపంచకమున నొప్పించి......నెక్కుడగు గాని యసదుగా డీత దనిరి' (భీష్మ.1.272) యుద్ధరంగంలో అభిమన్యుడు చెలరేగిపోతున్న తీరును పై పద్యం తెలుపుతుంది. ఆయా సందర్భాలలో యుద్ధరంగాన్ని, అడుగడుగునా తన యుద్ధ నైపుణ్యాన్ని వీరరసంతో మేళవించి వర్ణించాడు.

1.5 బీభత్సం :

కురుక్షేత్ర సంగ్రామానంతరం గాంధారి చూసిన యుద్ధ భూమి -'ప్రేవులు గండలు పెఱికి వేటాడి...... వృకంబులును మానసము వికలంబుసేయ' (స్త్రీ.II.9)గా ఉన్నది. ఈ దృశ్యం ఒళ్ళు గగుర్పొడిచే బీభత్స ప్రధానమైనది. ఈ సందర్భం కూడా తిక్కనకు యుద్ధభూమితో ఉన్న పరిచయాన్ని తెలుపుతుంది.

RNI No. APTEL/2003/12253

భావ వీణ

తెలుగు సాహిత్య సాంస్కృతిక భాషాధ్యయన పత్రిక

BHAVA VEENA

Journal of Telugu Literary, Culture & Language Study

Vol : 16 Issue No. 6(2) Monthly June 2019 ISSN No. : 2456-4702 Rs. : 15/-

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये
UGC
University Grants Commission
UGC Approved Journal
No. 42500

ఆచార్య భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తి

భావవీణ

BHAVAVEENA
Vol. 16, Issue. 6(2), June - 2019.
ISSN No. : 2456-4702 - RNI No. APTEL/2003/12253

UGC Approved Journal No. 42500

Contents (విషయ సూచిక)

1. రాయల కాలంలో ఆహార విధానం	- శ్రీగాకోళపు సత్యభగవాన్	5
2. "స్వప్నవాసవదత్త నాటక లక్షణాలు"	- బి. సుజాతమ్మ	8
3. ఆత్రేయ నాటకాలు - ఇతివృత్తం	- వై. దివ్య	13
4. "రాముడినే హేతువడిగిన నార్లవారి సీత"	- డాక్టర్. మండి అన్వర్ హుసేన్	20
5. వేమన - తిరువళ్లువర్ సాహిత్యం - కవితాదృక్పథం	- సి. లక్ష్మీపతి	24
6. షికారీల సామాజిక జీవనం - విశ్లేషణ	- జి. రవీంద్ర	35
7. ప్రపంచీకరణ - తెలుగు సంస్కృతి - భాషలో వస్తున్న మార్పులు	- డా॥ కె.సురేష్ కుమార్	43
8. హంసీ శబరి	- ఇందిర	49
9. మైనారిటీవాద సాహిత్యంలో తొలి పొద్దు సత్యాగ్ని	- పలుకూరు కాంచన	63
10. భారతఫలం	- డా॥ ఎన్. మృదుల	67
11. పిల్లల్లో భాషా వికాస రూపాలు మరియు దృక్పథాలు	- డాక్టర్ రాజు బోళ్ళ & డాక్టర్ బి. ప్రసాద్‌బాబు	73
12. ఆధునిక సాహిత్యం-స్త్రీ చైతన్యం	- బి. వీరన్న	76
13. అన్నమయ్య సాహిత్యం - లక్ష్యసాధన	- డా॥ విస్తాలి శంకరరావు	80
14. బంజారాల తీజ్ పండుగ	- కొర్ర ఝాన్సీ	86
15. వైర భక్తి - నిర్హేతుక కరుణ : పోతన, అన్నమయ్య	- హరిత భట్లపెనుమర్తి	90
16. తెలంగాణ కథలు - విభక్తి స్వరూపం	- భారతి	95
17. విమర్శకునిగా - పరిశోధకునిగా - సవ్వప్పగారి ఈరన్న	- కుంచపోళ్ళు రాము	100
18. శ్రీ బండి నారాయణస్వామి జీవితం - సాహిత్య పరిచయం	-ఎస్. రామాంజనేయులు	107
19. "శిశుపాల సంహారం"	- డా॥ టి. మాల కొండయ్య	110
20. త్రిలింగశబ్దానుశాసనం- వైభక్తిక వైశిష్ట్యం	- గంగిశెట్టి లక్ష్మీనారాయణ	112

BHAVAVEENA
Vol. 16, Issue. 6(2), June - 2019.
ISSN No. : 2456-4702 - RNI No. APTEL/2003/12253

భావవీణ
UGC Approved Journal No. 42500

భారతఫలం

- డా॥ ఎన్. మృదుల, అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్, తెలుగు విభాగం, ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల, నర్సాపూర్, మెదక్ జిల్లా.

'కావ్యం యశసే అర్థకృతే వ్యవహారవిదే శివేతరక్షతయే।
సద్య: పర నిర్వృతయే కాంతాసమ్మిత తయోపదేశయుజే॥'

కావ్యం యశస్సు కొరకు, ధన సంపాదనకొరకు, వ్యవహారజ్ఞానం కొరకు, అమంగళ పరిహరణం కొరకు, మోక్షసాధన కొరకు, కాంతా సమ్మితమైన ప్రబోధం కొరకు, అని మమ్మటుని అభిప్రాయం. ఈ వాక్యాలు కవి, పాఠకుల నుద్దేశించినవే. ఈ మాటలకు ఆలవాలంగా ప్రాచీన భారతీయ వాఙ్మయం నిలుస్తుంది. తెలుగులో ఆది కావ్యమైన మహాభారతాన్ని పరిశీలించినట్లయితే మహాభారత ఫలాలను స్పష్టంగా తెలియజేసినవారు - 1) రాజ రాజనరేంద్రుడు 2) నన్నయ 3) తిక్కన 4) ఉగ్రశ్రవుడు అని గుర్తించవచ్చు.

1. రాజరాజనరేంద్రుడు

రాజరాజనరేంద్రుడు నన్నయను తెలుగులో భారత రచన చేయమని అడిగాడు.

చ. విమలమతింబురాణములు ...
.... హృదయంబు భక్తితోనే (ఆది X.10)

వ. 'అయినను నాకు ననవతరంబును శ్రీమహాభారతంబునందుల యభిప్రాయంబు పెద్దయైయుండు'. (ఆది I.11) అని అంటాడు. ఎన్ని శాస్త్రాలు ఎన్ని కావ్యానాటకాలు చదివినా కలగని ఆనందం మహాభారతం చదివితే కలుగుతుందని రాజరాజ నరేంద్రుని అభిప్రాయం. ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్క ఆనందాన్ని ఇవ్వొచ్చు. కాని అన్నింటి ఆనందం ఒక్క మహాభారతమే ఇవ్వగలదు. కారణం, శాస్త్రాలు, కావ్యాలు, నాటకాలు, ఆగమాలు, నీతిసూత్రాలు ఇవన్నీ కలిగింది మహాభారతం. దీనిని చదివితే ఒక పరిపూర్ణత్వం సిద్ధిస్తుందన్నది రాజు అభిప్రాయం అయ్యుండొచ్చు. ఈ మహాభారత కావ్యాన్ని ఒక వంశ చరిత్రలోని ఉత్థాన పతనాలు, జీవితంలోని ఆటుపోట్లు మన కళ్ళముందు కదలాడి జీవితాన్ని దర్శింపజేస్తాయి. అందుకే మహాభారతం నేటకీ పఠనీయ గ్రంథమైంది. భారత కథపై తనకున్న మక్కువను రాజు,

చ. అమల సువర్ణశృంగఖురమై .... ప్రవణంబ కావునన్ (ఆది I.15)

భారతకథను వినాలి అనే ఆసక్తిచేతనే ఈ పరిశుద్ధమైన బంగారపు తొడుగుతో కూడిన కొమ్ములును గిట్టలును కల కపిల వర్ణం కలిగిన వంద ఆవులను యోగ్యులైన వేదాధ్యయనం చేసిన బ్రాహ్మణులకు దానం చేసిన ఆ ఫలితం తప్పక కలుగుతుందని, అందుకే తన హృదయం కూడా భారతకథను వినాలి అనే కోరికను కలిగి ఉందని రాజరాజనరేంద్రుడు అంటాడు. అంటే, మహాభారత ఇతి వృత్తం చదివిన వ్యక్తి లౌకిక జీవితం పట్ల కాంక్షను పెంచుకోడని. జీవితంలోని భోగం అశాశ్వతమని. తనకున్నది తోటివారితో పంచుకోడానికి కుతూహలపడతాడని మనం భావించాలి.

క. బహుభాషల బహువిధముల........ పరమార్థమిలన్ (ఆది I.17)

అనేక భాషలలో, అనేక ప్రక్రియలలో పలువురు జనులవలన భారతకథను వింటూ అందులో అధికమైన ఆసక్తిని పెంచుకొన్న వారికి అనేక యాజ్ఞలు చేయడం వలన కలిగే ఫలం గొప్ప ప్రయోజనంగా నమకూరుతుంది రాజు చెబుతాడు. యజ్ఞ యాగాదులు నిర్వహించిన అనంతరం చేయవలసింది దాన ధర్మాలే. అటువంటి ధర్మకర్తృత్వ భావన కలిగించేది మహాభారతం, అని ఈ సందర్భంలో మనం అర్థం చేసుకోవచ్చు.

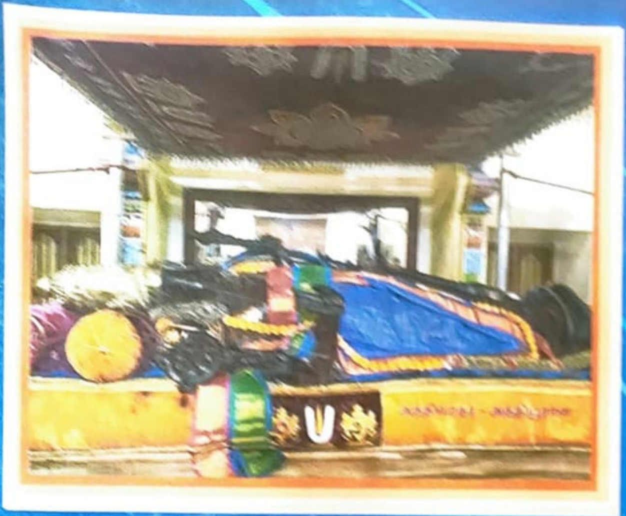

మూసీ

MUSI

• Samputi : 21 • Sanchika : 9 • Pages : 60 • Rs. : 20

• ISSN 2457-0796 • July 2019

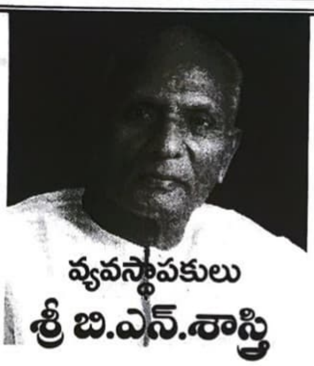

వ్యవస్థాపకులు
శ్రీ బి.ఎన్.శాస్త్రి

సంపుటి : 21 సంచిక : 9
జూలై - 2019
'వికారి' ఆషాఢ మాసం

సంపాదకులు
డా॥ సాగి కమలాకర శర్మ

Printed and Published by
B. Anantha Laxmi
Type Setting at :
Kavyasree Graphics
Ph: 934 797 1177
Printed at : Sri Sai Process
Ph. 27563075

విడిప్రతి.20/-
సంవత్సర చందా.200/-
శాశ్వత సభ్యత్వం.2500/-
(పది సంవత్సరాలకు మాత్రమే)

చెక్కులు, డి.డి.లు 'మూసీ తెలుగు మాసపత్రిక' (MUSI Telugu Monthly Magazine) పేరుపై మాత్రమే పంపాలి.

వివరాలకు : మేనేజర్, మూసీ సాహిత్య సాంస్కృతిక చారిత్రక మాసపత్రిక
2-2-1109/బికె- ఎల్ఐజి-10,
బతుకమ్మకుంట, బాగ్ అంబర్‌పేట
హైదరాబాద్ - 500 013.
ఫోన్ : 9347971177
email : editormusi@gmail.com

ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER
ISSN 2457-0796

మూసీ

సాహిత్య సాంస్కృతిక చారిత్రక

చదివి దాచుకోదగిన ఏకైక తెలుగు మాసపత్రిక

ఈ సంచికలో ... వ్యాసాలు

మూసీ సాహిత్య ధార ... 6
తెలంగాణ నాటకం – విమర్శ ... డా॥ దండు కిషన్ ప్రసాద్ 7
నన్నయ భారతం – బాల్యం ... ఎన్. మృదుల 13
[illegible] 19
పరి–శోధన : పర్యాలోకనం ... డా॥ కాకునూరి సూర్యనారాయణ మూర్తి 23
పద్యమనోహరం –2 ... గన్నమరాజు గిరిజామనోహర బాబు 26
విశ్వనాథ సాహిత్య దర్శనం – 20 .... డా॥ జె. భారతి 27
అలరించే అనుశీలన ... డా॥ తిరుమల శ్రీనివాసాచార్య 30
పరిశోధకులు – అనుభవాలు – ఆదర్శాలు ... డా॥ జి. బాలశ్రీనివాస మూర్తి 32
నల్లగొండ జిల్లా పత్రికలు – సాహిత్య సేవ ... మునగపాటి అరవింద 36
మానవ జీవన సంఘర్షణ 'ఎడారి వాసన' ... యడవల్లి సైదులు 38
'కవిత్వ కళాతత్వ' వివేచన ... డా॥ పి.వారిజా రాణి 40
కాలం మలచిన కవి శేషేంద్ర ... డా॥ కె.డి.డి. మృణాళిని 44
తెలంగాణ ఉత్తమ సాహితీ మూర్తి డా॥ కావూరి ... డా॥ సిహెచ్. ఆంజనేయులు 47
కథా సరిత్సాగరం (తెలుగు కథలు) ... కళా మాధవి 49
మూసీ పదవినోదం... డా. తాడేపల్లి పతంజలి 50
మహాభారతంలో మంచి కథలు ... కౌండిన్య తిలక్ (కుంతి) 51
శాసనాల ద్వారా తెలుగు భాషా పరిణామం... కీ.శే.బి.ఎన్.శాస్త్రి 55

కవితలు

బాలమురళి ... కీ.శే.డా॥ కావూరి పాపయ్య శాస్త్రి –5; హైదరాబాద్ హైలెట్స్ ... ఎన్. ఆర్. వెంకటేశం – 6; కోయిల ... డా॥ వడ్లూరి ఆంజనేయ రాజు – 12; ముండకోపనిషత్తు... జక్కని వెంకటరాజం – 22; కోటిదండాలు ... డా॥ ఎం. దేవేంద్ర – 25; వాతావరణం ... కళ్ళేపు రాజేశ్వర రావు – 26; స్కూల్ వ్యాన్ అంటే నాకు కోపం ... యడవల్లి సైదులు – 39; మందుమాయ ... మంత్రి శ్రీనివాస్ – 54; భవిష్య దృశ్యం – డా॥ వి.ఆర్. రాసాని ... 59; పునరపి జనకుడు ... పి. లక్ష్మణ రావ్ – 59;

పుస్తక సమీక్షలు

20వ శతాబ్ది తెలుగు సాహిత్య చరిత్ర ... డా॥ శ్రీరంగాచార్య 58
1969 తెలంగాణ ఉద్యమ కవిత – జనని .... అట్టెం దత్తయ్య 60
స్వీకృతి ... 62

ఈ పత్రికలోని వ్యాసాలు, కథలు, కవితలు, అభిప్రాయాలు ఆ యా రచయితల సొంతమే కాని పత్రికకు ఆ అభిప్రాయాలతో ఎటువంటి సంబంధం లేదు.

Printed, Published and Owned by : **B. Anantha Laxmi,** 3-4-245/1, Lingampally, Kachiguda, Hyderbad - 500 027. Telangana.
Office : 2-2-1109/BK-LIG 10, Bathukammakunta, Bagh Amberpet, Hyderabad - 13.
Printed at Sri Sai Process, 3-4-612/1, Narayanguda, Hyderabad - 500 029. Telangana.
Editor : **Dr. Sagi Kamalakara Sharma.** **RNI No. 37723/80**

నన్నయ భారతం - బాల్యం

ఎన్. మృదుల, తెలుగు అధ్యాపకులు, ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల, నర్సాపూర్, ఫోన్ : **9441 408 393**

"అన్ని సాహిత్యములలో మొట్టమొదటనే మహాకవులు పుట్టుదురు. మరల నంతటి కవి భాషలో పుట్టడు. చదురుగా నొకరిద్దరున్నచో నుండవచ్చును. సంస్కృతములో వాల్మీకియు తెలుగులో నన్నయగారు అట్టివారు. తరువాత నే కవులు వారిని మించలేరు. తరువాతి సర్వ కవులకు వారు పెట్టినదియే భిక్ష" (సత్యనారాయణ, విశ్వనాథ, 1956, 25) ఈ వాక్యాలు అక్షర సత్యాలు. ఇటువంటి మహా కవులను అనుసరిస్తూనో, ఖండిస్తూనో ఆయా భాషల్లో సాహిత్యం వివరిస్తూనే ఉంటుంది. జన బాహుళ్యాన్ని ప్రభావితం చేస్తూనే ఉంటుంది.

తెలుగులో తొలి లిఖిత సాహిత్యాన్ని సృజించినది నన్నయే. **"ఆంధ్ర శబ్ద చింతామణి, చాముండికా విలాసము, ఇంద్రవిజయము లక్షణ సారము అనునవి నన్నయకృతులు కావు. నందంపూడి శాసనము తప్ప భారతేతరమగు నన్నయ రచన ఏదియు లభింప లేదు"** (నాగయ్య.జి. 1983, 108) అని పండితులు తేల్చారు. అందుకే ఆంధ్ర మహాభారతము ఆదికావ్యముగా, నన్నయ ఆదికవిగా నిరూపితమైనది.

"నన్నయ భట్టారకుడు వేంగిని పాలించిన తూర్పు చాళుక్య ప్రభువైన రాజరాజనరేంద్రుని క్రీ.శ. 1022-1061 ఆస్థానంలో కుల బ్రాహ్మణుడనే మంత్రిగా ఉండేవాడు. రాజకీయాలలో విద్యా సాంస్కృతిక విషయాలలో రాజుకు తోడ్పడేవారు. రాజ శాసనాలను పద్య గద్యాత్మకంగానూ, సంస్కృతాంధ్రాలలోనూ రచించేవాడు. ఆనాటి వేంగీదేశ పండిత కవులలో నన్నయ హిమవన్నగ శిఖరం వంటివాడు. తెలుగువారికి కావ్య భాషా భిక్ష పెట్టగలిగిన వాగను శాసనుడు....." (సుబ్రహ్మణ్యం, జి.వి. 2000, 27) అందుకే రాజరాజ నరేంద్రుడు భారతాంధ్రీకరణకు నన్నయను ఎంచుకున్నాడు.

"..... చారిత్రక సత్యము సర్వదా సాపేక్షికమైన సత్యము ఏదో యొకచోట నొక స్థలము నొక కాలములో మాత్రమే యదార్థము. కాని పౌరాణిక సత్యము దేశకాల పాత్రాతీతమైన నిరవధికమై నిర్వికల్పమైన సత్యము. నిత్యనూతనము. సదా సనాతనము... భారతములోని నీతులు విశ్వజనీనములు. భూలోకమున కవతరించిన మానవునకు స్వర్గారోహణమునకు దారి చూపుచున్న మహాభారతము, సార్వకాలిక మానవచరిత్ర. ఈ పరమ సత్యమును సంపూర్ణముగ సాక్షాత్కరింపజేసుకొనిన ఋషికల్పుడు, నన్నయ మహాకవి - యాంధ్ర మహాభారతము నారంభించిన ఆదికవి" (రామకృష్ణమా చార్య, నండూరి, కవిత్రయము 8,9) అందుకే రాజరాజ నరేంద్రుడు భారత ఆంధ్రీకరణను కోరుకున్నాడు. నన్నయ ఆరంభించాడు.

'భారతాన్ని ఆంధ్రీకరించడం' అన్న రాజ రాజ నరేంద్రుని కోరిక వెనకాల మత, రాజకీయ కారణాలేవి ఉన్నా వైయక్తిక కారణాలను కొన్నిటిని ఊహించవచ్చు. రాజరాజ నరేంద్రుడు, తమ్ముడైన విజయాదిత్యునితో యుద్ధంచేసి పోగొట్టుకున్న రాజ్యాన్ని తిరిగి సంపాదించుకున్నాడని చరిత్ర చెబుతున్నది. రాజ్యస్థాపన చేసుకున్న రాజరాజ నరేంద్రునికి పరిపాలనను గాడిలో పెట్టడానికీ, అన్ని వర్గాల ప్రజలలో నైతికత పెంపొందించడానికీ, అందరూ ఆమోదించే ఒక ఆదర్శవంతమైన రాజ్యాంగం అవసరమైంది. పైగా, తమిళ, మలయాళ, కన్నడ భాషలలో వెలువడిన భారతాలు వ్యాసతత్త్వాన్ని పూర్తిగా వెలువరించలేకపోవడం, అందునా ఇతివృత్తాన్ని మార్చటం వంటి కారణాలే కాక, కౌరవ పాండవుల కథ తన జీవితానికి దగ్గరగా ఉన్నట్లు రాజరాజ నరేంద్రుడు భావించి ఉండవచ్చు. తన మనో భావాలను పరోక్షంగా వ్యక్తీకరించడానికి ఎప్పటికైనా ధర్మానిదే తుది గెలుపు అని చెప్పడానికీ వ్యాస భారతాంధ్రీకరణమొకటే మార్గమని రాజు తలచి ఉండవచ్చు.

పద్దెనిమిది పర్వాల సంస్కృత భారతాన్ని ఆంధ్రీకరించడానికి పూనుకున్న నన్నయ ఆదిపర్వం (8 ఆశ్వాసాలు), సభాపర్వం (2 ఆశ్వాసాలు), అరణ్యపర్వం (4 ఆశ్వా.141ప.వరకు) సగం వద్దే ఆపివేయవలసి వచ్చింది. **"నన్నయభట్టు వ్రాసిన భారత భాగములో సుమారు నాలుగు వేల పద్యములు గలవు. ఆ భాగము సంస్కృతమున సుమారు పదునేడు వేల శ్లోకములలో నున్నది. ఈ లెక్కను బట్టి నన్నయ తన గ్రంథమును నాల్గవ వంతునకు సంక్షేపించెనేమోయని భ్రమపడరాదు. నన్నయభట్టు వ్యాసుని గ్రంథావతారికా గహనమును చాలావరకు ఛేదించి మార్గాన్ని సుగమము చేసెను".** (లక్ష్మీకాంతం, పింగళి, 1985, 48,49) ఈ వాక్యాల వల్ల నన్నయ సంస్కృత భారతాన్ని యథాతథంగా అనువదించకుండా మూలకథకు భంగం కలుగకుండా ఔచిత్యం పాటిస్తూ అనుసృజించాడని చెప్పవచ్చు. దీనికి కారణం లేకపోలేదు - రాజరాజనరేంద్రుని ఆస్థానంలో ధర్మతత్త్వజ్ఞులు, అధ్యాత్మ విదులు, నీతి విచక్షణులు, కవి వృషభులు, లాక్షణికులు, ఐతిహాసికులు, పరమ పౌరాణికులు కొలువు తీరి ఉండేవారు. **"ఈ విద్వత్సభలు కళలకు విజ్ఞానానికి విలువ కట్టేవిగా ఉండేవి"** (రామానుజరావు, దేవులపల్లి. 1982 :25) కావ్యం వీరందరి మెప్పు పొందిన తరువాతే జన బాహుళ్యంలోకి వచ్చేది. అనేక విషయాల సమాహారమయిన **"ధర్మ తత్త్వజ్ఞులు... భారతంబు"** - ఆది. 1.32. వ్యాస భారతం యొక్క ఆత్మను అనుసరించే, నన్నయ భారతాన్ని ఆంధ్రీకరించడానికి పూనుకున్నాడని చెప్పవచ్చు. నన్నయ

మూసీ సాహిత్య ధార, తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమి
సంయుక్త నిర్వహణలో
బి.ఎన్.శాస్త్రి సాహిత్యం - సమాలోచనం
జాతీయ సదస్సు
తేది : 10, 11 డిసెంబర్ 2019
వేదిక - సురభారతి, ఉస్మానియా విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాద్.

మూసీ
MUSI

• Samputi : 22 • Sanchika : 02 • Pages : 60 • Rs. : 20
• ISSN 2457-0796 • December 2019

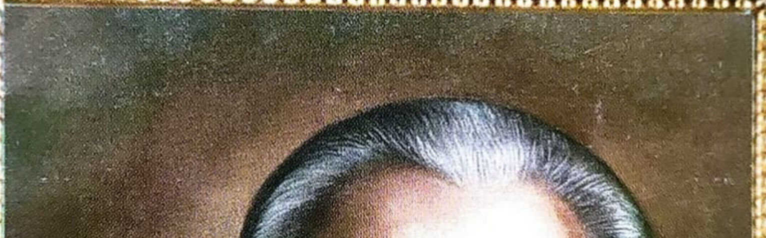

మూసీ వ్యవస్థాపకులు
కీ॥ శే॥ భిన్నూరి నరసింహ శాస్త్రిగారు
(1932 - 2002)

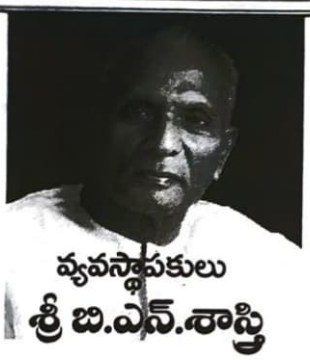

వ్యవస్థాపకులు
శ్రీ బి.ఎన్.శాస్త్రి

సంపుటి : 22 సంచిక : 2
డిసెంబర్ - 2019
'వికారి' మార్గశిర మాసం

సంపాదకులు
సాగి కమలాకర శర్మ

Printed and Published by
B. Anantha Laxmi
Type Setting at :
Kavyasree Graphics
Ph: 934 797 1177
Printed at : Sri Sai Process
Ph. 27563075

విడిప్రతి : 20/-
సంవత్సర చందా : 200/-
శాశ్వత సభ్యత్వం : 2500/-
(పది సంవత్సరాలు మాత్రమే)

చెక్కులు, డి.డి.లు 'మూసీ తెలుగు మాసపత్రిక' (MUSI Telugu Monthly Magazine) పేరుపై మాత్రమే పంపాలి.

వివరాలకు : మేనేజర్, మూసీ సాహిత్య సాంస్కృతిక చారిత్రక మాసపత్రిక, 2-2-1109/బికె - ఎల్ఐజి-10, బతుకమ్మకుంట, బాగ్ అంబర్‌పేట, హైదరాబాద్ - 500 013
ఫోన్ : 9347971177
email : editormusi@gmail.com

INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER
ISSN 2457-0796

మూసీ

సాహిత్య సాంస్కృతిక చారిత్రక

చదివి దాచుకోదగిన ఏకైక తెలుగు మాసపత్రిక

ఈ సంచికలో ...

వ్యాసాలు

రెడ్డి రాజులు – మహిళా సాధికారిత ... ఆచార్య కోలవెన్ను పాండురంగ విఠల్‌మూర్తి 7
తెలుగు కవిత్వం – గాంధీ ప్రభావం ... ఆచార్య ఎస్వీ రామారావు 11
తిక్కన – దశకుమార చరిత్ర ... డా. ఎన్. మృదుల 13
శ్రీమాన శ్రీభాష్యం విజయసారథి గారు.... జి. గిరిజామనోహర బాబు 19
బి.ఎన్.శాస్త్రి సాహిత్యం – సమాలోచనం జాతీయ సదస్సు వివరాలు 21
పద్య మనోహరం –7 ... డా॥ గన్నమరాజు గిరిజా మనోహర్ బాబు 24
భవభూతి – ఉత్తర తెలంగాణ ... డా. సంగనభట్ల నరసయ్య 25
నిర్విరామ యక్షగాన కళాకారుడు బత్తిని వెంకయ్య ... యడవల్లి సైదులు 30
పరి–శోధన – పర్యాలోకనం–6 ... డా. కాకునూరి సూర్యనారాయణ మూర్తి 31
మూసీ పదవినోదం ... డా. తాడేపల్లి పతంజలి 34
విశ్వనాథ సాహిత్య దర్శనం – 25 ... డా. జె. భారతి 35
తెలుగు ప్రబంధ సాహిత్య అధ్యయనం ... గురిజాల రామశేషయ్య 38
రంగారెడ్డి జిల్లా క్షేత్ర సాహిత్యం – ఒక పరిశీలన ... మున్నూరు రాజు 43
తెలంగాణ సాహిత్యం – సమాలోచనం ... అట్టెం దత్తయ్య 46
శివయోగి శ్రీ శంకరారాధ్యుడు ... డా॥ రంగి కమల 48
భారతీయ సంగీతం – 39 ... సామల రాజవర్ధన్ 51
మహాభారతంలో మంచి కథలు ... కౌండిన్య తిలక్ (కుంతి) 54
శాసనముల ద్వారా తెలుగు భాషా పరిణామము ... కీ.శే. బి.ఎన్.శాస్త్రి 56

కవితలు

జయము భిన్నూరి నరసింహా! జయము జయము ... కీ.శే. వారణాసి వీరనారాయణ శర్మ–5, స్నేహపాత్ర! భిన్నూరి నరసింహ శాస్త్రి ! ... కీ.శే. డా. వేముగంటి నరసింహాచార్యులు –5, తుకారాం అభంగం (అను) ... మంత్రి శ్రీనివాస్ – 6, గోదావరి లాంటి గరిమెళ్ళ ... ఎస్.ఆర్.పృథ్వి – 12, అమ్మా! నాకీ జన్మనీ!! ... డా. గన్నోజు శ్రీనివాసాచారి – 18, నువ్వే! .. ఆచార్య జి. చెన్నకేశవ రెడ్డి – 22, సూఫీ గొడుగు ... డా. ఎన్. గోపి – 23, మనిషి.. డా. తిరునగరి–23, అన్నదాత ఆవేదన ... కోట్ల వెంకటేశ్వర రెడ్డి – 33, ఊపిరి దీపమా! ... జి. లక్ష్మీదేవి – 42, జ్ఞాపకాల కచేరీ ... దొంతం చరణ్ – 50. మమత – బాధ్యత ... ఘట్టు సీతారామయ్య – 53.

సమీక్షలు

32 బ్రహ్మవిద్యల సులభ రచన ... డా. శ్రీరంగాచార్య 59
తెలంగాణ పాట – సమగ్ర అధ్యయనం .... .జాతీయ సదస్సు నివేదిక 60
స్వీకృతి ... 62

ఈ పత్రికలోని వ్యాసాలు, కథలు, కవితలు, అభిప్రాయాలు ఆ యా రచయితల సొంతమే కాని పత్రికకు ఆ అభిప్రాయాలతో ఎటువంటి సంబంధం లేదు.

Printed, Published and Owned by : **B. Anantha Laxmi,** 3-4-245/1, Lingampally, Kachiguda, Hyderbad - 500 027. Telangana.
Office : 2-2-1109/BK-LIG 10, Bathukammakunta, Bagh Amberpet, Hyderabad - 13.
Printed at Sri Sai Process, 3-4-612/1, Narayanguda, Hyderabad - 500 029. Telangana.
Editor : **Dr. Sagi Kamalakara Sharma.** **RNI No. 37723/80**

తిక్కన – దశకుమార చరిత్ర

డా॥ ఎన్. మృదుల, అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్, తెలుగుశాఖ, జి.డి.సి. నర్సాపూర్, మెదక్ జిల్లా. ఫోన్ : 9441 408 393

ప్రాచీన తెలుగు సాహిత్యంలో తిక్కనది విలక్షణ వ్యక్తిత్వం. ఆయన సాహిత్య వ్యక్తిత్వం ఆధునిక కవులను (శ్రీశ్రీ), ఆయన భాషా ప్రయోగాలు ఆధునిక భాషాశాస్త్రవేత్తలను (ఆచార్య భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తి) కట్టి పడేసింది. దేశిభాషకు ప్రాముఖ్యమిచ్చే నేటి కవులకు కూడా తిక్కనే ఆదర్శం. ఇందుకు కారణం ఆయన సాహిత్యాన్ని జీవితంతో మేళవించిన నేర్పరి కావడమే.

తిక్కన మంత్రిత్వం కూడా నెరపి ఉండడంతో ఆయన రచించిన నిర్వచనోత్తర రామాయణం, ఆంధ్ర మహాభారతం రెండూ కూడా కావ్యకళనే కాక, రాజసం, లౌకికం, మానవతలను వెలువరిస్తూ ఉంటాయి. ఈయనలోని ఈ బహుముఖీనతను పరిపూర్ణంగా ప్రస్తావించిన ఏకైక కవి కేతన.

దశకుమార చరిత్ర : దశకుమార చరిత్ర పన్నెండు ఆశ్వాసాల కథాకావ్యం. దీనిని కేతన తిక్కనకు అంకితమిస్తూ మొదటి ఆశ్వాసాన్ని సంపూర్ణంగా కృతిభర్త వంశవర్ణనకే నియుక్తం చేశాడు. ఈ ఆశ్వాసం ఆనాటి చరిత్ర తెలుసుకోవడానికి కూడా ఒక గొప్ప ఆధారం.

కేతన మొదటి ఆశ్వాసంలో తిక్కన వంశవర్ణన చేయడమే కాక తిక్కన వ్యక్తిత్వాన్ని ప్రతిఫలింపజేస్తూ ఆశ్వాసాద్యంత పద్యాలను రచించాడు. ఈ పద్యాలలో కేతన ప్రయోగించిన విశేషణాలు తిక్కన ఉత్తమ వ్యక్తిత్వాన్ని పట్టి చూపుతూ కవికి ఉండవలసిన లక్షణాలను కూడా తెలియజేస్తాయి.

కేతన ఆయా పద్యాలలో తిక్కన గూర్చి ప్రస్తావిస్తూ ప్రయోగించిన విశేషణాలను ప్రధానంగా ఆరు విభాగాలుగా గుర్తించవచ్చు. **1. గుణ సంబంధం 2. విద్యా సంబంధం 3. కళా సంబంధం 4. జన సంబంధం 5. వైభవ సంబంధం 6. రూప సంబంధం.** ఈ విభాగాలను పరిశీలించినట్లయితే –

గుణ సంబంధము

కేతన తిక్కనను దగ్గరగా చూసినవాడు కాబట్టి ఆయనలోని అనేక గుణాలను గుర్తించాడు.

1. పవిత్రమూర్తి : కేతన కాలంలో అనేక సందర్భాలలో తిక్కనలోని స్వచ్ఛతను కీర్తిస్తాడు. ఆయనను పవిత్రమూర్తిగా, పుణ్యమూర్తిగా, అమల చరితునిగా భావిస్తాడు.

పవిత్ర చరిత్రుడు 1 ఆ. 3; పుణ్యమూర్తి – 1.101,120; సత్యశీలము – 2.118; అతుల శుభచరిత్రుండు – 2.120; పుణ్య

చరిత్రు – 4.128; పుణ్యయుత కృత్యునకున్ – 4.129; నిర్మల మార్గవృత్తి మరణీయ – 5.134; ఆర్జిత బహువిధ పుణ్య – 8.95; పుణ్యుండు – 9.84; పవిత్రమూర్తి – 9.84; పుణ్యశ్లోకతా పాత్ర – 10.192; అదోషుండు – 10.194; అమల చరిత రూఢుడు – 10.194.

పై విశేషణాలు తిక్కనను పవిత్రునిగా, పుణ్యశీలునిగా, స్వచ్ఛమైన హృదయం కలవానిగా తెలియజేస్తున్నాయి. ఆ పవిత్రతే ఆయనను ఆరాధ్యకవిగా తెలుగు సాహితీ ప్రపంచంలో నిలిపింది.

2. త్యాగశీలి : త్యాగ గుణానికి తిక్కన పరాకాష్ఠ. రాజు వద్ద కవిగా తాను పొందవలసిన మర్యాద, మన్ననలను తనకంటె ముందుగా తోటి కవిమిత్రులకు అందించాలనే తపన కలిగినవాడు తిక్కన. కావ్యగోష్ఠులు ఏర్పరచి అనేకమంది కవులకు అండగా నిలిచినట్లు కేతన ప్రయోగించిన విశేషణాల వల్ల తెలుస్తున్నది. "కవైనవాడు కృతులిచ్చి, తద్వారా రక్ష పొందాలంటే ఎక్కడనో, ఎప్పుడో తప్ప సరసులైన రాజులు గానీ, మంత్రులు గానీ, సంపన్నులు గానీ లభించటమూ దుస్తరమే". ఇన్నీ విచారించగా, కేతన గుండెకు నచ్చిన గుండె ఏమిటంటే – తిక్కరాజు కవి... తిక్కన కవీ, పండితుడూ, తత్పోషకుడునూ, ఈ నా మాటలు కాక కేతన వాక్యాలే చూపుతాను.